

Plánování polního tažení: vojevůdcovské umění

Autor následujícího příspěvku je plk. J. D. Malan, učitel na Vojské akademii Jihoafrické republiky. Obdržel za něj druhou cenu v soutěži vojenských autorů v roce 1997 v JAR. Článek by neměl odrazovat svou pro nás neobvyklou terminologií, nýbrž by měl upoutat svým obsahem. Jeho účelem je formulovat specifické zásady pro plánování polního tažení. Obsahuje myšlenky o plánování a řízení společných polních tažení a myšlenky o školení plánovačů polních tažení. Autor jistým způsobem navazuje či ozvláštňuje sérii článků, uveřejňovaných v rubrice Vojské umění, zabývajících se rozhodovacím procesem ve vybraných armádách NATO. Článek byl uveřejněn v květnovém čísle 1998 časopisu African Armed Forces. Zkráceno a redakčně upraveno.

* * *

Výraz **polní tažení** je překladem anglického výrazu campaign, jehož ekvivalentem je německý pojem Feldzug. Polní tažení jsou určena k dosažení politických záměrů, a jako taková jsou nejvyšší úrovní vojenské účasti ve válce. Jejich plánování je uměním, tedy výrazem vojevůdcovského mistrovství, kde velitelé uplatňují principy operačního umění pro specifické způsoby použití přidělených prostředků k dosažení strategických cílů.

Základním problémem operačního umění je potom utváření prostoru operací, válčiště (*theatre of operations*) plánováním a vedením polního tažení.

OPERAČNÍ ÚROVEŇ VÁLKY

Operační úroveň války spojuje strategické **co** (musí být dosaženo), s taktickým **jak** (toho může být dosaženo). Tato úroveň proto řeší **kdo, kdy, kde a co potom**.

Vzhledem k výše uvedenému je tato úroveň války intelektuální oblastí, oblastí *holistického* myšlení a dlouhodobé představitosti. Na této úrovni se nezasazují žádná vojska a neprobíhá žádný boj, **nýbrž tato úroveň vytváří podmínky pro úspěch na taktické úrovni války**. Na operační úrovni nejsou aktivity zaměřeny proti nepříteli, nýbrž proti plánu nepřátelského velitele.

Polní tažení zahrnuje spolu související operace, z nichž každá je zaměřena na dosažení části konečného stavu tohoto tažení. Během jeho počátečních stadií, jsou operace většinou autonomními bitvami (střetnutími) druhů ozbrojených sil pro vytvoření volnosti jednání pro hlavní úsilí. Potom většinou následuje společná, integrovaná a dokonce kombinovaná operace, při níž jsou hlavními vykonavateli pozemní útvary.

Poslední stadia polního tažení řeší obranu oblastí, zabezpečení jiných vládních strategií a odchod z válčiště. Polní tažení je taktovkou v rukou operačního velitele, jíž operační velitel řídí taktický orchestr. Používá ho k dosažení strategického výsledku používáním taktických sil.

Bylo by nesprávné představovat si operační úroveň jako vylepšenou taktiku nebo zmenšenou strategii. Na jedné straně je operační úroveň autonomní entitou se svými vlastními charakteristikami a zásadami. Na druhé straně rozlišování mezi operační úrovní a strategií bude spíše neurčité. Operační úroveň vyžaduje přístup odlišný od obou ostatních úrovní a vyžaduje také úroveň intelektu a intuice, jimiž je obdařeno jen málo vyvolených.

Charakteristiky a principy operačního umění

Při utváření prostoru operací aplikací operačního umění bude velitel čelit jedinečným podmínkám, za nichž dnešní rozhodnutí přinesou pozitivní výsledky za týden nebo dokonce za měsíc, za nichž musí velet silám, které nemůže vůbec vidět, za nichž musí udržovat podporu politiků a zároveň efektivně využívat taktických velitelů, a což je nejdůležitější, jednat takto v podmínkách, v nichž se rozhoduje o budoucnosti země. Jeho umění je charakterizováno jedinečností charakteristik operačního umění.

Při plánování a řízení polního tažení musí velitel respektovat určité principy, tzv. **principy operačního umění**, které nejsou ani souborem pravidel, ani dogmatem, podle něhož je nutno se otrocky řídit, nýbrž které vyžadují velkou moudrost při jejich pružné aplikaci.

Spojovací článek mezi strategií a taktikou

Všechny úrovně války jsou spolu spojeny dvěma nitkami: nejdůležitější z nich (a jediná, kterou může operační velitel přímo ovlivňovat) vede dolů, přes stupně určující konečné stavy (požadované výsledky), k úrovni o dva stupně nižší. Druhá zlatá nitka vede od nejnižšího taktického stupně, po dosažení strategického úspěchu.

Velitel na operační úrovni hraje rozhodující úlohu v obou směrech. Při posuzování války ze **strategické úrovně** je proces poměrně jednoduchý: vlada rozhoduje, zda bude válka, a vojenská strategie určuje, v jaké vojenské situaci musí země být po válce.

Operační úroveň rozhoduje kdo, kdy a kde, a přenechává taktickému stupni, aby rozhodl jak. Při posuzování z nejnižší taktické úrovně, manévrové síly, tj. jednotky, vedou boje. Úspěšné boje vedou k vítězstvím v bitvách. Na operační úrovni jsou bitvy skloubeny do úspěšných operací, které vítězí v polním tažení a dosahují strategického konečného stavu válkou.

Vojenská strategická úroveň při stanovení úlohy ozbrojených sil ve válce musí pečlivě analyzovat a jasně sdělit velitelům (velitelům) na operační úrovni toto:

- vojenskou strategickou koncepci, již se musí řídit,
- strategický konečný stav války,
- strategické zábrany a omezení,
- prostředky, které jsou k dispozici pro polní tažení.

OPERAČNÍ UMĚNÍ

Bez operačního umění, které řídí taktiku, by vedení války bylo řadou spolu nesouvisejících bitev bez společného účelu. Nepřiměřené síly by útočily na nedůležité objekty, a to s pouze místním vlivem, na fyzické zdroje nepřítelů. Bojová podpora

a bojové zabezpečení by byly nekoordinované. Pouhým výsledkem by bylo systematické narušování nepřátelské bojové síly taktickou palebnou silou a manévrem a relativní rychlost ničení by byla jediným měřítkem úspěchu.

V tomto smyslu se intelektuální schopnost uplatnit operační umění stává sama o sobě mohutnou zbraní. Takto proti sobě stojící velitelé na operační úrovni se budou snažit vzájemně se omezovat na taktické úrovni, přičemž se každý z nich bude snažit zachovat integritu vlastní operační úrovně.

Velitelé na operační úrovni uplatňují operační umění se záměrem vytvořit podmínky pro taktický úspěch. Operační umění se používá v podmínkách popsaných charakteristikami a principy tohoto umění jako ukazateli určujícími zaměření pro plánování a provádění. Operační umění zahrnuje trojí odpovědnost: plánování polního tažení, velení za polního tažení a ukončení konfliktu.

■ **Plánování** je zdaleka nejdůležitější odpovědností velitele na operační úrovni. Plánování je nejdříve zaměřeno na sestavení plánu polního tažení, a to uskutečněním plánovacího cyklu na operační úrovni. Plán polního tažení musí řešit celé trvání polního tažení (týdny až měsíce dopředu) a **různými stupni podrobnosti udávajícími co a jak na úrovni polního tažení a o dva stupně velení níže**. Plán polního tažení je schválen při štábním hodnocení a potvrzen operační koncepcí operačních linií, které udávají sled konečných stavů, jichž musí být dosahováno podle kritické cesty.

Během vedení polního tažení je počáteční plánování doplňováno probíhajícími plánovacími cykly pro vyřešení změn okolností na válčišti. **Tyto plány zasazení jsou založeny na zámyslu velitele a jsou zaměřeny na skloubení taktiky pro nejbližší dva až pět dnů.** Mnohem více času velitele je věnováno na tyto plánovací cykly než na velení. Pro úspěšné řízení plánovacího cyklu musí velitel činit předpoklady výsledků taktických bitev daného dne a hodnotit jejich vliv na plán polního tažení a zvláště na jeho vlastní záměry týkající se polního tažení. Pro formální schvalování nebude k dispozici dostatek času. Během těchto plánovacích cyklů vystoupí do popředí to nepostižitelné ve velení. Složitost plánování na této úrovni dokazuje skutečnost, že jeho předpoklad může být nesprávný, což vede k nutnosti formulovat plán zasazení.

Zatímco probíhá výše uvedené plánování a velení, **musí být zahájen další plánovací cyklus operační úrovně pro sestavení plánu pro následující polní tažení.** Velitelství na operační úrovni musejí být proto uspořádána tak, aby mohla řešit současné a budoucí operace.

Nejdůležitějším faktorem úspěchu při plánování je **zachovat si holistický (celostní) obraz strategických podmínek** a nepřipustit deformaci úkolu. Když nejsou aktivity v prostoru polního tažení posuzovány na pozadí současného použití jiných vládních strategií na válčišti, plánování sklouzne na taktickou úroveň.

■ **Jednoduchost.** Plánovacím uměním na operační úrovni války je jednoduchost. Množství politické, ekonomické, diplomatické a vojenské informace musí být analyzováno a syntézou musí být jednoduchý a pevný plán polního tažení.

■ **Velení.** Na taktickém stupni je důraz velení kladen na vedení. Na operační úrovni je **struktura velení** mnohem důležitější než samotný akt velení. Vytvoření struktury zahrnuje integraci velitelů od jiných národních sil, uspořádání prostoru polního tažení

(do operačních prostorů) a stanovení funkčních odpovědností i konečných stavů druhů ozbrojených sil.

Prvním úkolem velitele, který velí za polního tažení, je chránit svůj štáb a taktické velitele proti stratégům a politikům. Taktickým velitelům musí být umožněno, aby konali svou práci spojenou se zničením anebo poražením nepřítele. Velitel na operační úrovni musí působit jako nárazník proti zasahování vyšších stupňů, a tím taktickým velitelům umožnit dělat právě to.

Jediné síly, kterým velitel na operační úrovni přímo velí, jsou **operační zálohy**, tj. ty síly, které mohou z této úrovně mít přímý a rozhodující vliv na taktické bitvy. Pokud jde o taktické síly, funkce velení v podstatě znamená skloubení taktiky a podpora polního tažení. Velitel na operační úrovni je ve styku s taktickou situací pravidelnými návštěvami svých a sousedních útvarů a velitelů jednotek. Tyto návštěvy mu umožňují hodnotit pokrok polního tažení po kritické cestě (vysvětlení pojmu viz níže, pozn. překl.).

Velitel musí odolávat silnému sklonu zasahovat do taktiky. Musí pobízet svoje podřízené velitele, kteří jsou v optimálním postavení pro přijímání rozhodnutí.

Velitel na operační úrovni je neustále zaměstnán hodnocením okamžité vojenské situace, a podle ní, jako vstupu, plánuje budoucí zasazování a stahování taktických sil. Jeho operační směrnice podněcují k využívání taktických úspěchů a k nápravě chyb tím, že nařizuje zasazení svých záloh a změny směrů působení taktických sil.

■ **Ukončení konfliktu.** Polní tažení musí ukončit válku za příznivých vojenských strategických podmínek. Když je těchto podmínek dosaženo, polní tažení musí být ukončeno a musí být vytvořena **příležitost k tomu, aby ostatní vládní strategie mohly působit k dosažení politického konečného stavu války jako celku.**

Jinými slovy, vytvoření příležitostí pro ostatní strategie znamená, že vojenská strategie se musí od své primární role navrátit ke své roli pomocné strategie. Pro ukončení polního tažení musí velitel na operační úrovni:

- mít jasnou představu o vojenských podmínkách, které musejí existovat na válčišti při ukončení,
- změnit rozmístění sil, aby ovládal nepřítele a aby vojensky normalizoval válčiště,
- vyjednávat s nepřátelským velitelem o vojenských odborných záležitostech,
- formulovat svůj plán odchodu.

Úkoly velitele na operační úrovni

Z odpovědností za plánování, velení a ukončení vyplývají tyto úkoly:

① *Analýza vojenského strategického cíle války a jeho rozdělení na taktické dosažitelné cíle.* Vojenský strategický orgán musí stanovit jasný strategický cíl polního tažení (musí být řečeno co). Strategický cíl musí být analyzován (v plném slova smyslu) pro zjištění jeho souvislostí (o dvě úrovně výše) v rámci strategického konečného stavu. Jakmile byl tento cíl pochopen, je možno stanovit taktické konečné stavy, které přispějí k operačnímu konečnému stavu (a nakonec ke konečnému stavu polního tažení). Tyto taktické konečné stavy se potom spojí do (většinou) fyzických cílů, jichž musí být dosaženo. Taktické cíle musejí být uspořádány do sledů, aby bylo operačního konečného stavu dosaženo způsobem nejúčinnějším z hlediska výdajů.

② *Uskupení a manévrování taktických sil pro dosažení cílů.* Jakmile operační velitel **uspořádal taktické cíle v čase a prostoru**, musí přidělit uskupení sil pro dosažení těchto koncových stavů. Protože nikdy nebude k dispozici dostatek sil pro dosažení všech cílů současně a pro zajištění realistického taktického poměru sil, velitel na operační úrovni musí plánovat pro dva stupně velení níže. Časová a prostorová omezení, terén, složení sil a taktické úkoly budou určovat jak, kdy a kde musejí být taktické síly zasazeny, aby bylo postupně dosaženo konečných stavů.

③ *Skloubení taktiky.* Jakmile byly taktické síly zasazeny do bitvy, nejdříve podél fronty, potom v hloubce a týlu nepřítel, velitel na operační úrovni musí uspořádat dosažené výsledky (taktické konečné stavy) do synergie pro úspěch na operační úrovni. Protože cíle již byly stanoveny a o velikosti a složení sil bylo rozhodnuto, skloubení taktiky znamená využívání času a prostoru (pořadí útoků, obrany, postupu a odchodu proti cílům v rámci bojiště). Bitvy jsou spolu spojovány uspořádáním do sledů (spojováním se zřetelem k jednotlivým cílům, k času, prostoru a podpoře) a vydáváním rozkazů pro provádění se zřetelem zábranám a omezením. Skloubení se uskutečňuje podél **kritické cesty**, která spojuje různá ohniska hlavního úsilí do vyhodnocených těžišť pro zajištění jejich postupného zhroucení, aby bylo dosaženo konečného operačního stavu. Kritická cesta zajišťuje, že metody a prostředky nebudou vyplývány na bitvy (ani na ty, které mají velkou naději na úspěch), které přímo nepřispívají k dosažení operačního konečného stavu před ukončením konfliktu.

④ *Podpora polního tažení.* Odpovědnost velitele na operační úrovni za podporu polního tažení začíná společným výcvikem útvarů založeným na společné doktríně. Podpora se musí uskutečňovat během celého trvání polního tažení a je ovlivňována faktory potřeby, vzdálenosti a trvání. Je zaměřena na celé spektrum zabezpečení personálu a logistiky, aby se předešlo kulminaci bojové podpory před dosažením konečného stavu.

Čtvrtým prvkem podpory je použití zálohy operační úrovně (jak manévrové síly, tak také prostředků nepřímé letecké a námořní palebné podpory udržovaných v záloze) pro obnovení mobility a taktických uskupení a pro využití úspěchu. Polní tažení musí být podporováno také psychologicky uvnitř státu (pro zachování vůle vojáka bojovat a soudržnosti útvarů a jednotek), tak mezinárodně pro zachování soudržnosti koalice. Posledním prvkem podpory zaměřeným trvale na výše uvedené prvky je C4I. C4I samo o sobě hraje také důležitou podpůrnou úlohu tím, že utváří válčičtější polní tažení pro dosažení taktického úspěchu.

Rozhodování na operační úrovni

Plánování polního tažení se uskutečňuje rozhodováním na operační úrovni. Velitel stojí před problémem, jak plánovat vojenské aktivity nezbytné pro dosažení vojenského strategického konečného stavu. Proces používaný pro plánování polního tažení je stejný jako plánovací cyklus na vyšší taktické úrovni. Jedinečnost operační úrovně však vyžaduje odlišný přístup k plánovacímu cyklu.

* *Velitelské hodnocení* se uskutečňuje pro formulaci zámyslu polního tažení (a plánovacích a prováděcích směrnic), vysvětlujícího jak velitel zamýšlí vést polní

tažení. Štáby použijí zámysl pro řízení svého vlastního plánování. Takto zámysl polního tažení ovlivňuje podrobné plánování a vedení polního tažení.

Je nutno analyzovat velký počet nepostižitelných faktorů, z nichž některé jsou politického rázu. Veliteli neposlouží dobře jenom logické procesy myšlení; musí se spoléhat také na svou intuici, zvláště se zřetelem k vlivu nepostižitelných činitelů času a prostoru. Je nutno mít také na mysli, že hodnocení velitele se může uskutečňovat, zatímco velitel stále velí za probíhajícího polního tažení. Existuje pouze jedna metoda pro překonání těchto obtíží, a tou je intelektuální využití operačních koncepcí jako stavebních bloků při formulaci zámyslu polního tažení.

* *Hodnocení specialistů.* Štáby mohou být zapojeny do uskutečňování plánů podpory probíhajícího polního tažení, a přitom se současně podílet na krátkých plánovacích cyklech (pro formulaci plánů zasazení podpory), a také na formálním hodnocení pro příští polní tažení.

Rozdílný přístup štábů k plánování na operační úrovni je určován účelem podpůrných aktivit na této úrovni. Velké množství válečného materiálu musí být přepraveno na velké vzdálenosti pro dosažení kompatibility v podmínkách společných a kombinovaných operací, a přitom bude nutno vyřešit problémy zasazení a podpory, zatímco uspořádání C4I bude neustále vyčerpávat schopnosti velitele a štábu.

* *Plán polního tažení.* Polní tažení musí být plánováno o dva stupně níže, aby bylo zajištěno, že budou existovat příznivé poměry bojových sil, a by byly vypracovány směrnice pro skloubení taktiky (pro součinnost). Vzhledem k vysoké míře neurčitosti na této úrovni války, a vzhledem k tomu, že žádný plán nepřežije první dotyk s nepřitelem, nebudou všechna stadia polního tažení plánována do detailu.

Pozdější stadia jsou plánována rámcově a mohou být vyřešena podrobnými plány zasazení formulovanými během polního tažení. Odpověď na otázku, jak podrobné musejí být plány pro pozdější stadia polního tažení, je určována tím, jak daleko do budoucnosti může velitel vidět, a to je zase určováno jeho geografickým rozhraním a kvalitou a kvantitou strategických zpravodajských údajů.

Hlavní plán i plány zasazení udávají, co musí být vykonáno a jak to musí být vykonáno na úrovni polního tažení a o dva stupně níže. Tyto plány zahrnují všechna rozhodnutí velitele o tom, jak hodlá dosáhnout strategického úspěchu využíváním svého zámyslu. Plán bude pružný, jestliže bude mít více možností, které mohou být zpracovány v rámci krátkého plánovacího cyklu.

Ujasnění

Skutečnost, že musí být plánováno co a jak, není v rozporu s výše uvedenými odstavci. Jak se plánuje když to čas umožňuje, a pouze pro potvrzení dosažitelnosti taktických koncových stavů. Jak se nikdy nesdělují podřízeným velitelům.

■ *Válečná rozehra plánu polního tažení.* Plán polního tažení musí být předmětem válečné hry, aby byl optimalizován. Válečná hra může zahrnovat všechny metody od cvičení na mapách až po válečnou hru zabezpečovanou počítačem.

■ *Uvedení plánu v platnost.* Plán musí být pro realizaci předán o jeden stupeň nižšímu veliteli a musí být vyčleněn dostatečný čas pro nácvik zasazení na všech stupních.

Sdíljuje se POUZE CO (taktické konečné stavy) a směrnice pro provedení. Musí být stanoveno množství podrobností, které má být sděleno. Směrnice pro polní tažení jsou prostředkem, který taktickým velitelům sdělí, kterých cílů má být kde a kdy dosaženo, a co potom, a tak jim je ponecháno rozhodnutí, jak jich dosáhnou.

Závěr

Efektivní plánování a vedení polních tažení se musejí stát kulturou ozbrojených sil. Malé ozbrojené síly musejí používat inteligentnějších způsobů namísto rozsáhlejších prostředků pro dosažení polických cílů. Efektivní plánování a vedení polních tažení přivádějí intelekt nazpět do vedení války.

Zároveň, aby bylo operační umění vyproštěno z oblasti ryzí teorie a aby byly zdokonalovány intelektuální a morální schopnosti velitelů a štábních důstojníků, musejí být zařazováni do funkcí, kde je nutno činit rozhodnutí na úrovni polního tažení. Žádné školení v operačním umění proto nemůže být úplné bez řady dobře promyšlených válečných her, při nichž se kladе důraz na schopnost přijímat dalekosáhlá rozhodnutí a na psychologické odhodlání pro jejich realizaci.

Z regionálních konfliktů Evropy teď pálí nejvíc Kosovo. Co řeknete v rozpravě k perspektivnímu řešení tamní krize?

Vítám myšlenku Paktu stability, i když je na samém počátku, především proto, že nepohlíží na dvě krizové oblasti – Bosnu a Kosovo – zvlášť, ale na Balkán jako region, jehož problémy je třeba se zabývat souhrnně.

Mám na mysli jak pilíř ekonomické obnovy, protože napětí z chudoby je zdrojem permanentního napětí, tak demokratizaci. A to nejen ve smyslu svobodné volby, ale i skutečného fungování občanské společnosti.

*Jan Kavan,
ministr zahraničních věcí ČR
Právo 21. 9. 1999*